

Лекція: Розвиток мовлення у дітей дошкільного віку

Джерела:

І. Брушневська. Механізми становлення мовлення дітей у ранньому віці. Педагогічний часопис Волині. №4(11). 2018. С.171-177.

Вступ

Аналіз наукових джерел свідчить, що розвиток мовлення у дітей дошкільного віку був предметом дослідження багатьох учених, зокрема В. Бельтюкова, О. Гвоздева, Д. Ельконіна, О. Леонтєва, Г. Розенгард-Пупко, Є. Тихеевої, Н. Швачкіна та інших. Вони розглядали етапи мовленнєвого розвитку з різних, переважно психологічних і лінгвістичних позицій, детально описуючи процес становлення мовлення у дітей.

Основні етапи мовленнєвого розвитку

Мовлення дитини не є вродженим; його становлення відбувається в перші роки життя, і воно має індивідуальні особливості, які відображають умови розвитку, середовище, культуру спілкування в родині тощо. Лінгвісти визначили послідовність формування мовлення: від стадії лепету до семи-дев'яти років (О. Гвоздев, Н. Лепская, С. Цейтлін, А. Шахнарович).

Формування мовлення і рухова активність

Онтогенетичний розвиток рухової та перцептивної системи, а також мовлення дитини, сприяє виникненню таких новоутворень першого року життя, як сидіння, пряmostояння, прямоходіння, гуління, лепет і перші слова. Важливою умовою повноцінного психофізичного і мовленнєвого розвитку є спілкування з дорослими, яке особливо важливе у ранньому немовньому періоді.

Вікові періоди засвоєння мовлення за О. Гвоздєвим

О. Гвоздєв виділив кілька вікових періодів засвоєння мовлення:

- Від 3 років до 3 років 3 місяців: розширюються смислові функції відмінків, правильно узгоджуються прикметники та дієслова.
- Від 3 років 3 місяців до 3 років 6 місяців: розвиваються смислові функції відмінків і конструкції речень.
- Від 3 років 6 місяців до 3 років 9 місяців: утворюються нові слова за аналогією.

- Від 3 років 9 місяців до 4 років: активно використовуються власні словоутворення.
- Від 4 років до 4 років 4 місяців: граматичні категорії переважно сформовані.

Теоретична модель мовленнєвого розвитку за О. Леонтєвим

О. Леонтєв запропонував теоретичну модель формування мовленнєвої діяльності дітей, що охоплює чотири періоди:

1. Підготовчий (з народження до 1 року)
2. Переддошкільний (від 1 до 3 років)
3. Дошкільний (від 3 до 7 років)
4. Шкільний (від 7 до 17 років)

Ці періоди мають динамічні межі через акселерацію розвитку дітей на початкових етапах онтогенезу.

Соціальні взаємозв'язки мовлення і функцій

А. Маркова висловила ідею про тісний соціальний взаємозв'язок мовлення з його функціями, що відображає розвиток мовлення через диференціацію різних функцій у процесі комунікації. Важливу роль у формуванні мовленнєвої діяльності відіграє взаємодія дитини з навколишнім середовищем, а також безпосереднє спілкування з дорослими та однолітками.

Психолінгвістична періодизація за Є. Соботович

Є. Соботович розробила психолінгвістичну періодизацію розвитку дитини, виділивши лексико-семантичні рівні розвитку мовлення:

- I рівень (10-11 місяців – 1 рік 6 місяців)
- II рівень (1 рік 6 місяців – 2 роки – 2 роки 2 місяці)
- III рівень (приблизно 2 роки 2 місяці – 5 років)
- IV рівень (6-8 рік)

Окремо виділяються показники розвитку граматичної ланки, що охоплюють етапи засвоєння граматичних узагальнень (синтаксичних і морфологічних) у різні періоди онтогенезу.

Висновок

Мовлення є складним і багатогранним процесом, що залежить від низки факторів, таких як анатомо-фізіологічні умови, соціальне середовище, взаємодія з дорослими та рівень інтелектуального розвитку дитини.

Вивчення цих аспектів допомагає зрозуміти загальні закономірності розвитку

мовлення та ефективніше підходити до корекційної роботи з дітьми, які мають мовленнєві порушення.